

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

BARANYA MEGYE SZÁMOKBAN

2013

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Baranya megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	31
Gazdaság	34
Kiemelt értékünk	38
Pécs	38

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

		Baranya megye	
BP	Budapest	Megyeszékhely	Pécs
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	4 430
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	301
		Ebből: város ^{a)}	14
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	374
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	65,1
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	84
CS	Csongrád	Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	49,7
		Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	10,4
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	124 356
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	115 074
HA	Hajdú-Bihar	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	83
HE	Heves	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	13 727
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	9 090
KO	Komárom-Esztergom	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	1 871
		A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	1,87
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	153
PE	Pest	Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	258
		Termőterület, ezer hektár ^{f)}	366
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	841
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	3
TO	Tolna	Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	661
VA	Vas	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	304
VE	Veszprém	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	239
		Autópályák, autóutak, km ^{b)}	51
ZA	Zala	Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	285

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

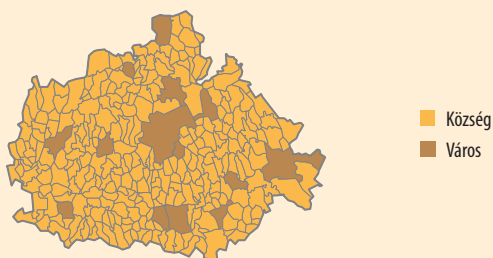
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

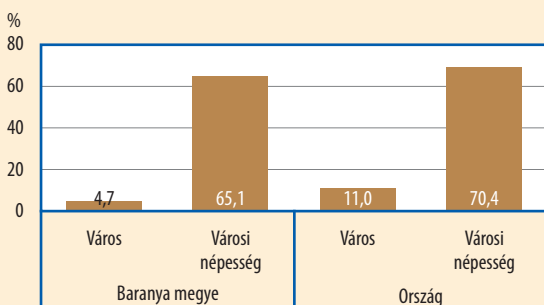
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

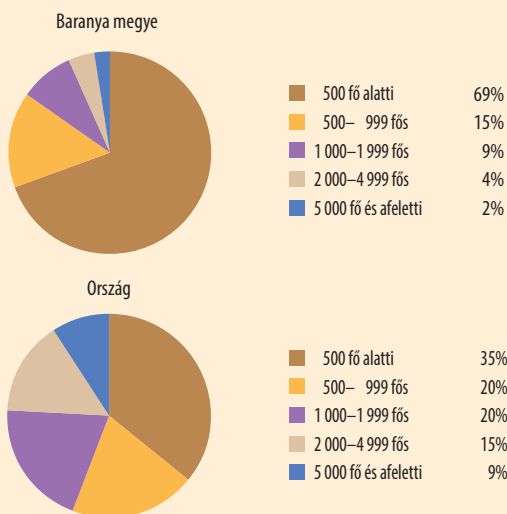
1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépeség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépeség, január 1., ezer fő			
Férfi	186	180	178
Nő	206	201	199
Összesen	391	381	377
Ebből:			
megyeszékhelyen	158	150	148
többi városban	101	98	98
községekben	133	133	132
A lakónépeség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	14	14	14
15–64 évesek	69	69	68
65 évesek és idősebbek	17	17	18
Főbb népmozgalmi adatok			
Élveszületés, fő	3 240	3 145	3 084
Halálozás, fő	5 093	5 235	5 113
Házasságkötés, eset	1 353	1 374	1 494
Belföldi vándorlási különbözet, fő	-1 225	-1 552	-889

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	65,46	68,20	70,99
Nő	72,94	75,63	78,12

1.3. tábla Átlagéletkor

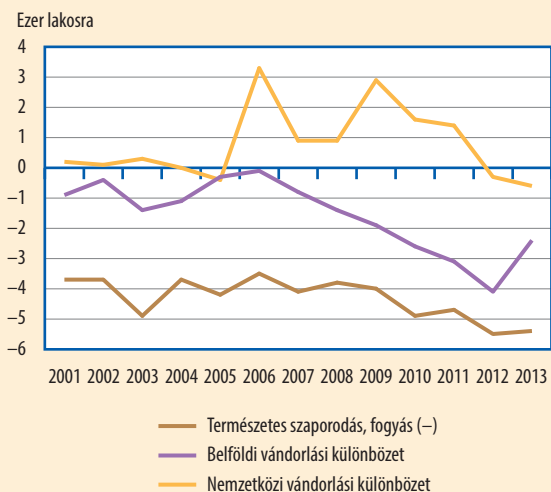
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	35,2	37,2	40,1
Nő	38,6	40,9	44,3

* A 2011. január 1-jei lakónépeség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépeség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

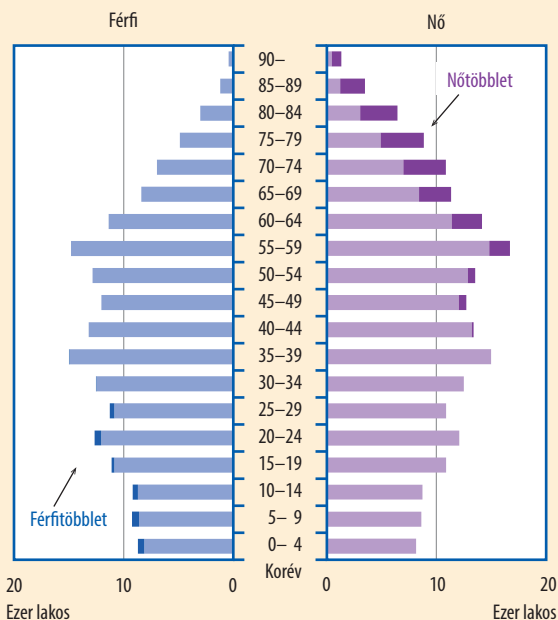
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

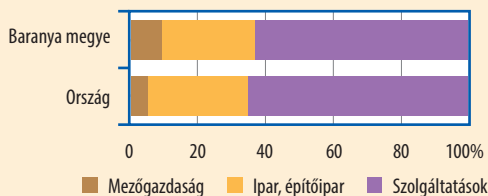
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

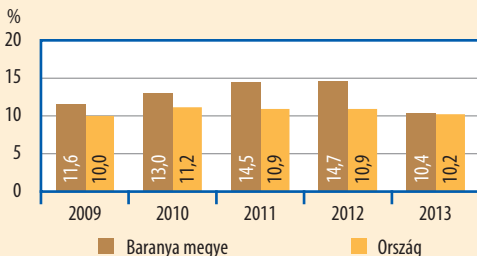
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	139,8	139,0	148,3
Ebből:			
középfokú végzettségű	91,1	91,5	93,8
diplomás	33,8	31,0	34,0
férfi	76,5	74,4	78,0
Munkanélküli, ezer fő	23,6	24,0	17,2
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	11,6	12,2	9,4
férfi	12,5	12,7	9,1
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	140,3	138,0	133,1
Ebből:			
szeretne dolgozni	16,8	21,0	20,7
nappali tagozatos tanuló	32,6	30,3	30,8
Aktivitási arány, %	53,8	54,2	55,4
Foglalkoztatási arány, %	46,0	46,2	49,7
Munkanélküliségi ráta, %	14,5	14,7	10,4

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

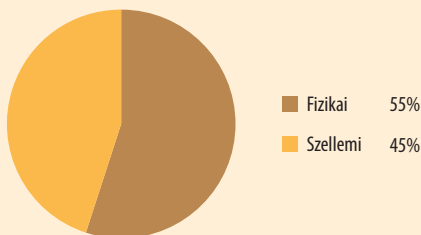
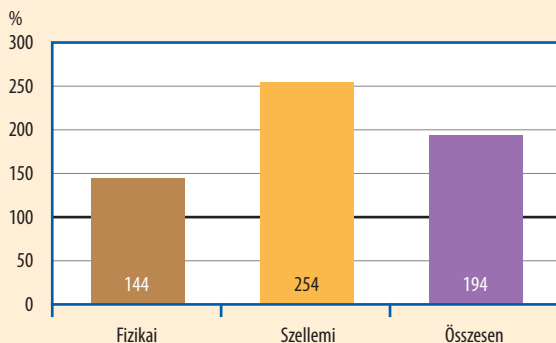
2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	134 978	138 683	141 603
Szellemi foglalkozású	226 731	238 607	249 253
Összesen	179 527	184 720	189 856
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	107,0	102,7	102,1
Szellemi foglalkozású	101,6	105,2	104,5
Összesen	104,4	102,9	102,8

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	298	284	279
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 370	1 369	1 352
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	10 578	12 200	12 385
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	6 801	7 198	6 472

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	3 741	3 123	3 121
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	94	83	83
Elbocsátott betegek száma, ezer	133	119	121
Ápolás átlagos tartama, nap	8	8	7
Ágykihasználás, %	76	79	79
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	10	10

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

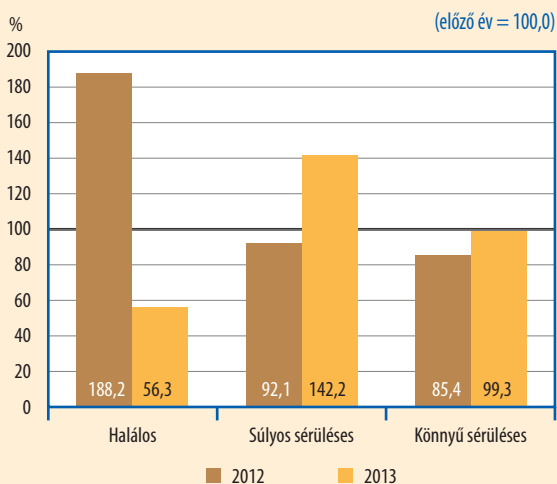
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	150	531	78
Sebészet	101	290	30
Képkalkító diagnosztika	290	710	118
Laboratóriumi diagnosztika	595	6 249	45
Fizioterápia	234	1 042	3
Reumatológia	119	785	29
Tüdőgyógyászat	115	314	27
Fül-, orr-, gégegyógyászat	89	393	25
Szemészet	87	545	31

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	49	32	18
Súlyos sérüléses	253	128	182
Könnyű sérüléses	344	304	302
Összesen	646	464	502
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	55	32	19
Súlyosan megsérült	319	151	209
Könnyen megsérült	543	422	497
Összesen	917	605	725

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla** Munkabalesetek

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	879	536	637
Ebből:			
halálos	9	1	5
csonkulásos	19	9	11
súlyos	11	4	10

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	121 820	118 303	115 656
Ebből:			
öregségi nyugdíj	75 644	76 614	78 168
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	27 317	25 023	23 592
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	90 418	97 404	100 054
Ebből:			
öregségi nyugdíj	104 383	112 290	115 074
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	62 545	65 289	65 153

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	24	25	24
Működő férőhely	1 181	1 196	1 194
Kisgyermeknevelő	224	218	221

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

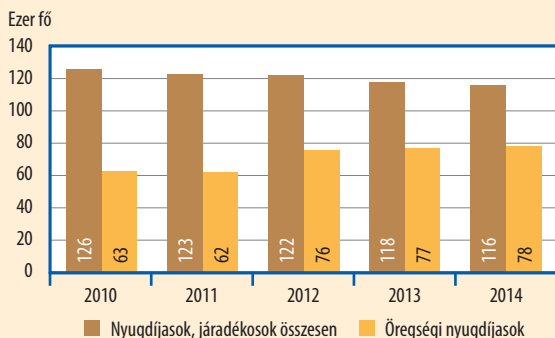
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	1 318	1 266	1 065
Szociális étkeztetés	6 354	5 931	5 650
Házi segítségnyújtás	5 231	5 926	5 877

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

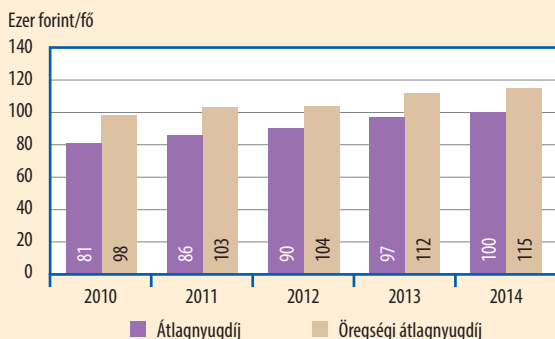
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	185	196	186
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	551	582	583
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	12	11	10
18 éves és idősebb gondozott	151	152	140
Összesen	899	941	919

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

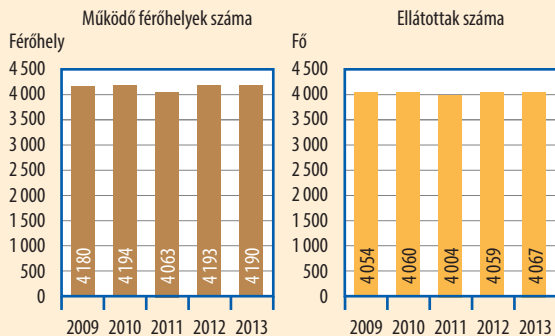
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

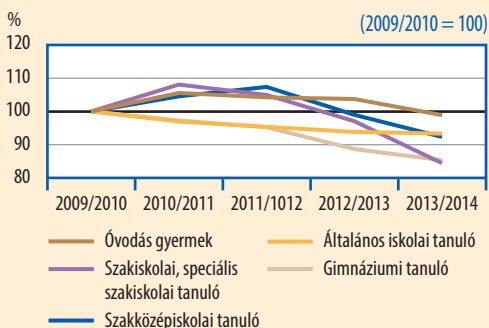
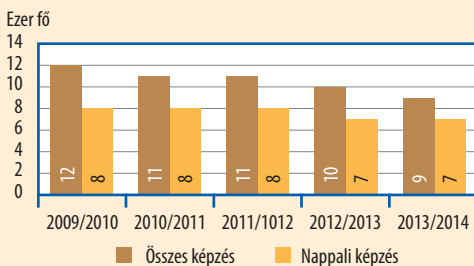
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladat- ellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek- csoportra/ osztályra	Egy pedagógus- ra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	189	12 223	22	11
Általános iskola	147	27 205	19	10
Szakiskola, speciális szakiskola	39	4 583	19	11
Gimnázium	36	7 397	27	10
Szakközépiskola	35	6 330	25	10

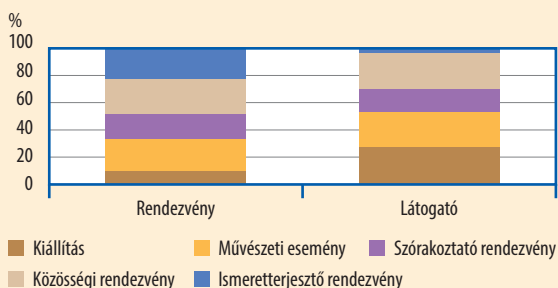
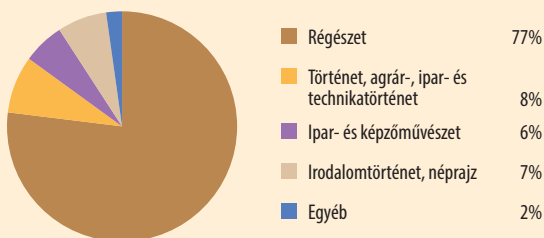
**5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban
részesülők a nappali oktatásban**

**5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt
vevő hallgatók száma***

* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

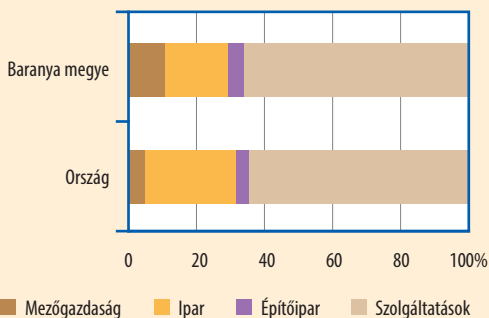
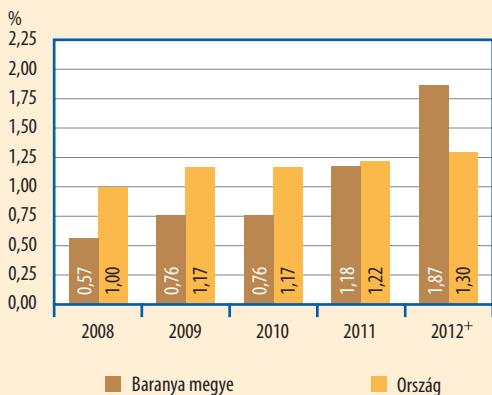
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	196	212	224
Rendezvények száma	4 729	6 566	9 405
Látogatók száma, ezer	1 394	1 478	1 550
Muzeális intézmények			
Száma	35	36	37
Kiállítások száma	142	164	152
Látogatók száma, ezer	340	287	218
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	292	292	283
Beiratkozott olvasók száma, ezer	53	54	52
Könyvtári egységek száma, ezer	1 962	1 969	1 838
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	825	822	783

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013**5.4. ábra** A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013

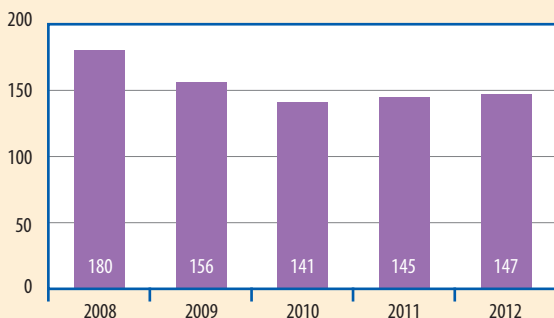
6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	397	634	692	709
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	970	1 589	1 773	1 871
Az országos átlag százalékában	76	73	64	66

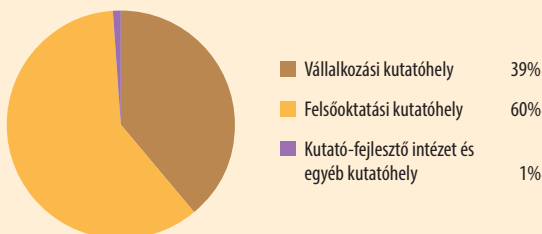
6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma

6.4. ábra A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012

6.2. tábla A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

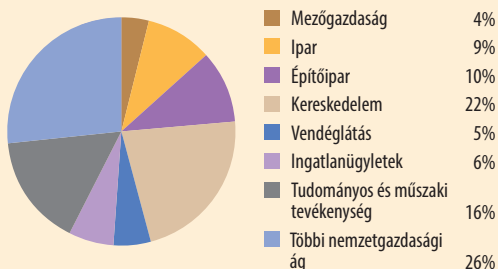
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	2 332	2 442	2 428
Ebből: kutató-fejlesztő	1 640	1 744	1 667
segédszemélyzet	320	367	324
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	869	879	898
Számított létszám ^{a)}	953	1 104	1 095
Ebből: kutató-fejlesztő	673	800	733
segédszemélyzet	186	201	194

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	18 433	18 410	18 051
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	11 497	11 898	11 891
részvénytársaság	120	129	128
betéti társaság	6 268	5 848	5 454
Önálló vállalkozó	38 696	38 995	39 346
Ebből:			
főfoglalkozású	13 336	13 295	13 480
mellékfoglalkozású	16 538	16 979	17 361
Vállalkozás összesen	57 129	57 405	57 397
Nonprofit szervezet	5 277	5 392	5 508
Költségvetési és egyéb szervezet	1 054	1 019	1 003
Összesen	63 460	63 816	63 908

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

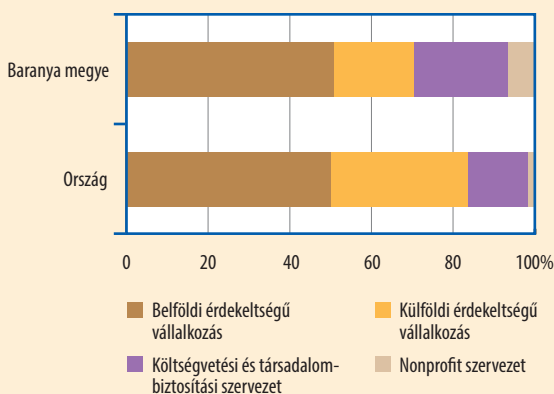
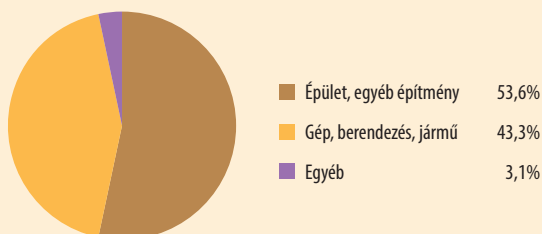
7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	17 360	17 322	16 990
10– 49	924	929	912
50–249	135	144	133
250–	14	15	16
Összesen	18 433	18 410	18 051

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	17,9	121,6
Ipar	29,3	37,8
Kereskedelem	5,7	75,8
Szállítás és raktározás	8,4	213,3
Információ és kommunikáció	3,0	90,2
Ingatlanügyletek	2,2	51,7
Adminisztratív szolgáltatás	1,8	277,9
Közigazgatás	6,6	144,3

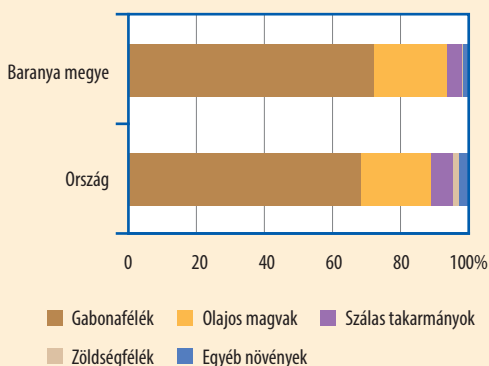
7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012**7.3. ábra** A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

* A beruházás helye szerint.

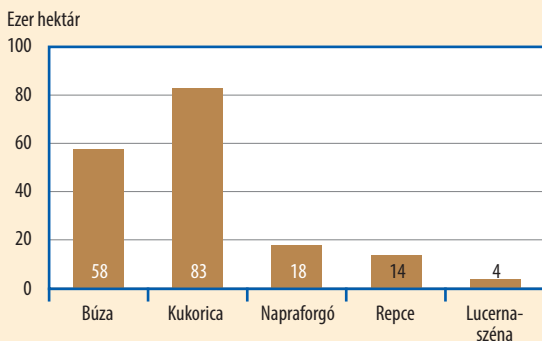
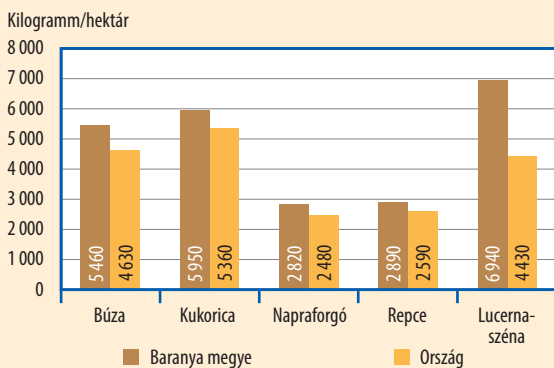
8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000 = 100,0	
Szántó	220 958	225 624	102,1
Konyhakert	3 484	2 455	70,5
Gyümölcsös	1 741	1 383	79,4
Szőlő	4 051	4 335	107,0
Gyep	32 412	18 634	57,5
Mezőgazdasági terület	262 646	252 431	96,1
Erdő	104 561	111 357	106,5
Nádas	961	845	87,9
Halastó	937	1 648	175,9
Termőterület	369 105	366 281	99,2
Művelés alól kivett terület	74 225	72 199	97,3
Összesen	443 330	438 480	98,9

8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

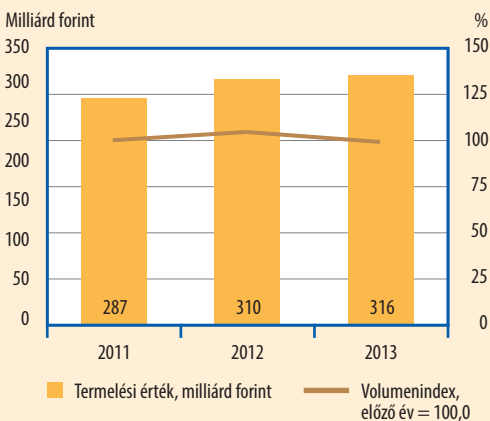

8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012 (%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013**8.3. ábra** A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013**8.2. tábla** Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

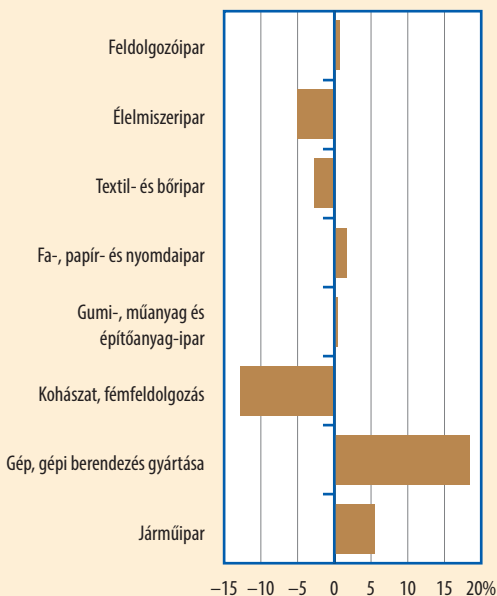
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Baranya megye, ezer egyed	29	278	35	1 281
Az országos százalékában	3,8	9,5	2,8	4,5
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Baranya megye	12	110	14	508
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

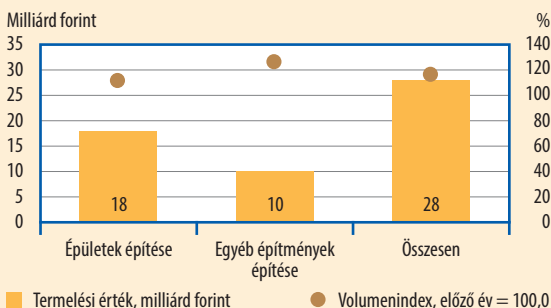
9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

(%)

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		
Feldolgozóipar	100,0	100,0	71,2
Ebből:			
élelmiszeripar	23,6	25,8	44,9
textil- és bőripar	2,8	8,8	98,3
fa-, papír- és nyomdaipar	10,1	2,8	93,1
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	18,6	18,0	54,3
kohászat, fémfeldolgozás	9,9	16,9	71,1
gép, gépi berendezés gyártása	26,3	13,8	96,4
járműipar	5,8	8,9	82,1

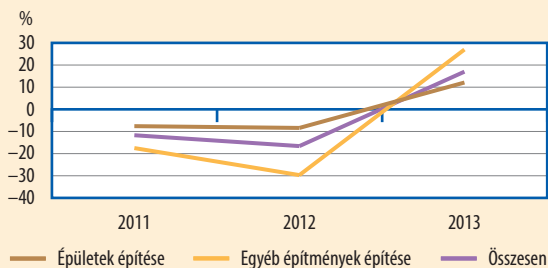
* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

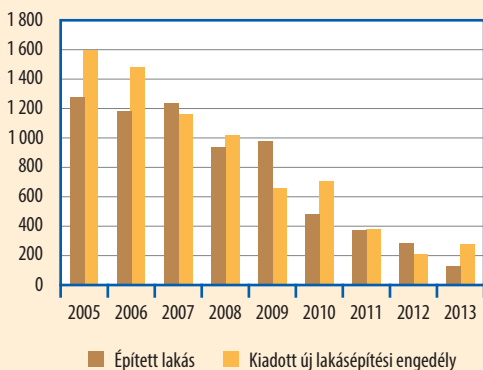

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	166 957	167 208	167 322
Ebből:			
1 szobás	13 100	13 103	13 108
2 szobás	62 373	62 415	62 451
3 szobás	54 175	54 264	54 282
4 és több szobás	37 309	37 426	37 481
Száz lakásra jutó személy	228	228	224

10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

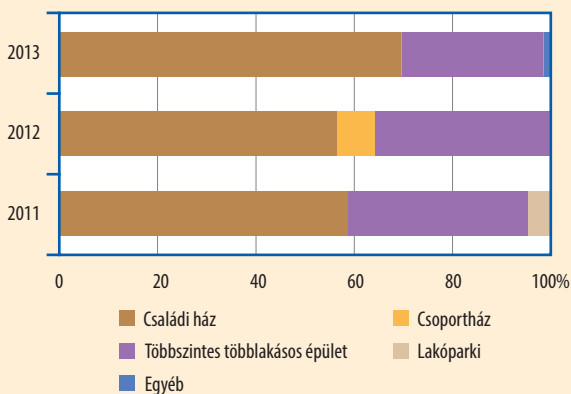
10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	372	285	128
Ebből:			
természetes személy által	234	193	91
vállalkozás által	138	91	36
Átlagos alapterület, m ²	105	100	109
Megszűnt lakások száma	48	34	14

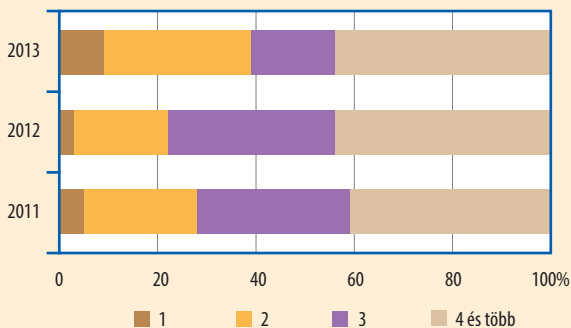
10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

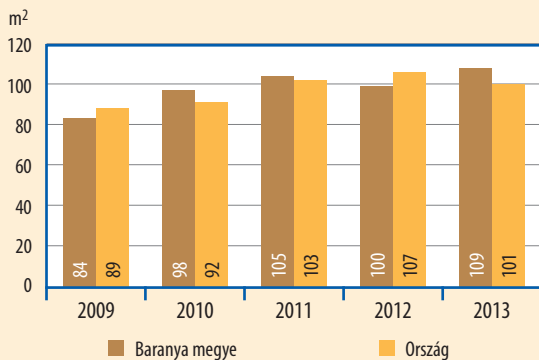
10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint

10.3. ábra Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint

10.4. ábra Az épített lakások átlagos alapterülete

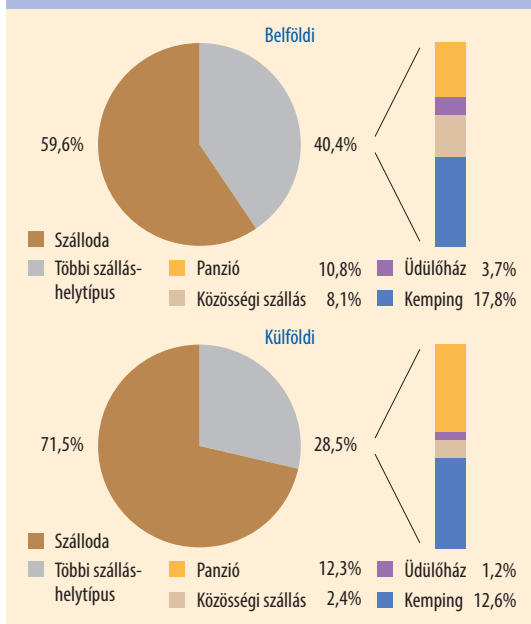
11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	150	150	152
Férőhelyek száma ^{a)}	10 664	12 900	12 074
Vendégek száma	237 503	249 765	262 041
Ebből: külföldi	42 694	43 136	45 034
Vendégéjszakák száma	547 752	597 783	660 710
Ebből: külföldi	142 125	138 606	155 520
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	2 417	2 259	1 981
Férőhelyek száma ^{b)}	12 164	10 042	9 363
Vendégek száma	53 105	44 666	47 347
Ebből: külföldi	16 583	10 893	10 411
Vendégéjszakák száma	277 855	145 146	144 547
Ebből: külföldi	131 226	52 575	49 362

^{a)} Július 31-én.

^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

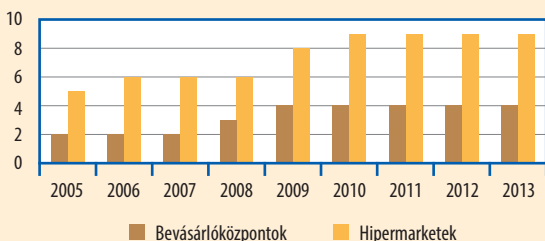
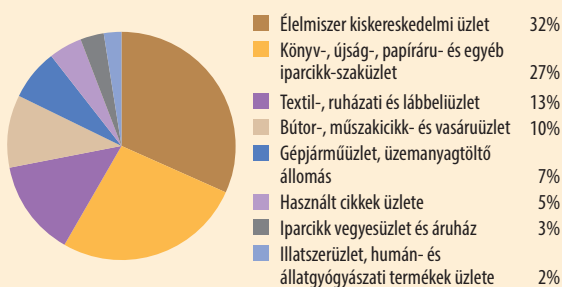

11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	5 258	5 299	5 057
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	203	200	203
hipermarketben működő	104	117	118
Alapterület összesen, ezer m²	674	680	668
Átlagos alapterület, m ²	128	128	132

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása**11.3. ábra** A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.**11.3. tábla** Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

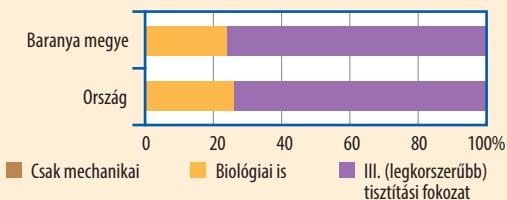
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	836	853	864
Cukrászda	115	120	118
Italüzlet és zenés szórakozóhely	876	877	849
Munkahelyi, rendezvényi és köz- étkeztetést végző vendéglátóhely	285	305	288
Összesen	2 112	2 155	2 119

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

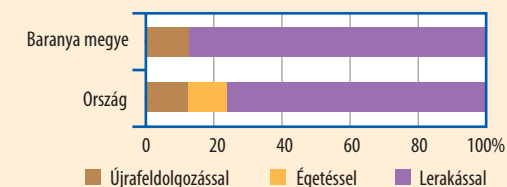
(millió forint)			
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	1 112	1 132	2 946
Integrált beruházások	303	487	395
Összesen	1 416	1 619	3 341
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	3 203	9 530	9 837
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	1 503	1 781	1 379

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

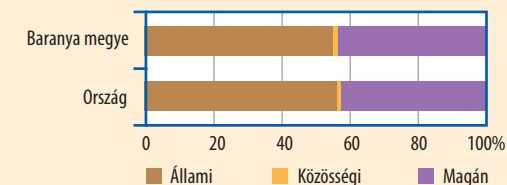
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

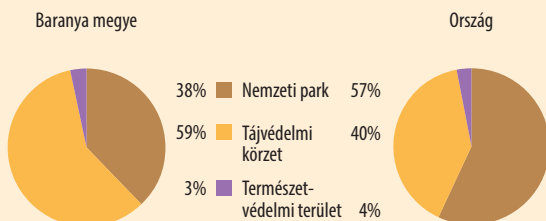
12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

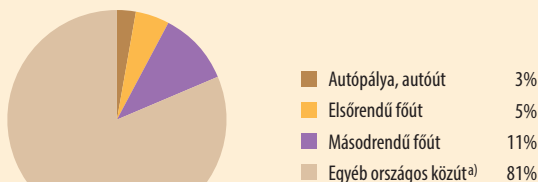
12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013**12.2. tábla** Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	126	126	126
Távbeszélő fővonalak	114 286	118 332	122 120
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	300	314	327
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	85 732	86 032	89 650
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	225	228	240
Internet-előfizetések száma	82 511	85 289	89 332

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	112 392	112 640	113 759
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	78	77	75
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	295	299	304

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Baranya megyei portré

Adottságok

Baranya megye Magyarország legdélebbi fekvésű megyéje. Nyugaton és északon a dél-dunántúli régió további két megyéje, Somogy és Tolna, keleten Bács-Kiskun megye illetve a Duna, délen Horvátország és jelentős szakaszon a határ vonalában folyó Dráva határolja. Fekvéséből és a közlekedési kapcsolatok – különösen dél és keleti irányban – szűkös lehetőségeiből fakadóan elérhetősége kedvezőtlen. 4430 km² **területe**, 374 ezer fős **lakónépessége**, 84 fős négyzetkilométerenkénti **népsűrűsége** alapján közepes méretűnek számít a 19 megye között. Székhelye – a mára már 150 ezer fő alá csökkent népességszámú – Pécs, a negyedik legnépesebb vidéki város. A megye területén 301 település található, a lényegesen nagyobb kiterjedésű Borsod-Abaúj-Zemplén megye után a legtöbb. Közülük – Kozármisleny 2007. évi várossá nyilvánítása óta – 14 visel városi rangot, e városokban él a népesség 65%-a. A városi népesség hattizedének a megyeszékhely ad otthont. Komló húszezer fő feletti, Mohács és Szigetvár tíz- és húszezer fő közötti, a többi város tízezer (közülük hét ötezer) főnél kevesebb lélekszámú. Közigazgatási területe jelenleg tíz járást ölel fel.

Településszerkezete erőteljesen aprófalvas. A 287 községből 209-nek (73%) a lélekszáma 2013. január 1-jén nem érte el az ötszáz főt, ami az ország megyéi között a legmagasabb arány. Községeinek átlagos lakosság száma (459 fő) a legalacsonyabb az országban. E települések között gyakoriak az alacsony népességmegtartó erővel rendelkezők, mivel gazdaságilag elmaradtak, közlekedés szempontjából is peremterületen, nehezen megközelíthető térségekben helyezkednek el, ezért súlyos munkaerőpiaci gondokkal is küzdenek. A megye nemzetiségi összetétele rendkívül sokszínű. A legutóbbi népszámlálás során a népesség jelentős, 13,7%-a vallotta magát valamely hazai nemzetiséghez tartozónak az országos 6,5%-kal szemben. Ez az összes megye közül a legszámottevőbb hányad. Legnagyobb arányú a német (6,7%), a cigány (4,6%) és a horvát (1,9%) etnikum a térségben.

Baranya **természeti adottságai** változatosak. Az északon elterülő hegyek és dombok, valamint az azokat elválasztó és összekötő völgyek jelentős részét erdőség borítja, a keleti, déli és nyugati irányból szegélyező síkság a mezőgazdaság egyéb ágai számára kínál változatos lehetőséget. A megye legmagasabb csúcsát, a 682 méter magas Zengőt magában foglaló Mecseken kívül a másik kiemelkedő „sziget” a Villányi-hegység, amely – a Mecsek déli lej-

tőihez hasonlóan – kiváló környezetet biztosít a szőlőtermesztés számára. A mezőgazdaság, szőlészet folytatásához kedvező, hogy éghajlatában erősen érződik a mediterrán hatás. A napfényes órák száma magas, a hőmérséklet-ingadozás viszonylag alacsony, ami a hegyek és dombok déli lankáin a szőlő mellett megfelelő klímát biztosít a szelídgesztenye, a mandula és a füge számára is. Védett zugokban még a gránátalma is megterem, és kedvező időjárás esetén be is érlik. A térség két borvidékkel is büszkélkedhet, a Pécsivel és a Villányival. A Római Birodalomig visszavezethető borkultúrájával kiemelkedő szerepet tölt be Magyarország bortermelésében. A sajátos klíma következtében néhány, az ország más tájain ritka vagy fel sem lelhető védett növény számára biztosít élőhelyet. Közülük talán legismertebb a tavasz egyik hírnöke, a Mecsekben őshonos illatos hunyor és a később pompázó bánáti bazsarózsa. Egyedülálló nemzeti kincsünk a hazánkban kizárólag a Villányi-hegységben a Szársomlyó-hegyen megtalálható magyar kikerics. E ritka növény díszítette az ország jelképeként a 2008-ig fizetőeszközként funkcionáló kétforintos hátoldalát, jellegzetes ábrája ma a villányi védett eredetű borok címkéin látható.

A megye ásvány- és természeti kincsei közé tartozik a szénvagyon. Kitermelése a 18. században kezdődött, a 19. század második felétől már nagyipari módszerekkel folyt, s az azt követő időszakokban nagyon különbözően befolyásolta az érintett térségek, különösen Pécs, Komló és vonzáskörzetük fejlődését. A Mecsek egyben uránérclelőhely is. A rendszerváltozást követő folyamatos leépülés következtében az elmúlt évtized közepéig mindkét ásványi vagyon kitermelése leállt, újraindításuk érdekében az utóbbi időben megint folynak kutatások és próbálkozások. A térség gazdag gyógy-, termál- és ásványvizekben, amelyek az

1. kép Nyugat-Mecsek, Babás szerkövek

Fényképezte: Pécsi Attila

idegenforgalom mellett a gazdaság más területein is hasznosulnak. Harkányban gyógyfürdőkórház működik a számos betegség gyógyításában hatásos gyógyvízre alapozva. Egyedülálló természeti érték az Abaligeti-barlang, amely turisztikai látványossága, a cseppkőkincs mellett gyógyhatású klímájának köszönhetően allergiás és asztmatikus betegek gyógyulását is segíti.

2. kép Drávaiványi református templom festett mennyezete

Fényképezte: Pécsi Attila

A megye természeti értékei mellett **történelmi és kulturális öröksége** is kiemelkedő. Leggazdagabb tárháza a megyeszékhelyen található. A Római Birodalomtól az államalapítás időszakáig visszanyúló emlékek, majd a török uralom korát idéző épületegyüttesek megférnek az azt követő időszakok építészeti emlékeivel. A múltban gyökerező épített és természeti környezet azonban a megye számos más térségének vonzerejét is erősíti. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal 14 baranyai települést jelölt meg történeti települési övezetként, továbbá a római limes magyarországi szakasa érinti a megye területét is. A török hadsereg ellen vívott vesztes csatának és az ott elesetteknek állít emléket az ország legdélebbi Duna-parti települése (a busójárásról, mint népszokásról is ismert Mohács) közelében a Mohácsi Történelmi Emlékhely. A feltárt, felújított és használatba vett középkori eredetű várak közül talán a legismertebbek a pécsváradi, a szigetvári és a siklói. A Mecsek-et átszelő túraútvonalak mentén is számos vár- és kolostorrom található (például Jakab-hegyen a Pálos rendi középkori kolostor maradványai, Máré-vár, Réka-vár). A népi építészet emlékei közül a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet területén múltat idéző faluképet őrző kistelepülések (és részek) bújnak meg festői környezet-

ben (például a zömmel német nemzetiségű népesség által lakott Óbánya vagy a Hosszúhetény részét képező Püspökszentlászló és Kisújványa), de a Zselic térségében is megőrződtek tájjellegét viselő falvak. Egyedülálló egyházi örökségek az Árpád-kori templomok (Bakonya, Cserkút, Hetvehely, Mánfa, Nagyharsány, Túrony), a festett fakazettás templomok az Ormánságban (Drávaiványi, Kórós, Adorjás, Kovácshida), míg a Siklóshoz tartozó Máriagyúdon katolikus zarándokhelyként is látogatott a barokk kegytemplom.

Társadalom

Baranya megye **népessége** – jelenlegi területén – a hivatalos magyar népszámlálások történetében 1980-ban érte el a legmagasabb lélekszámot, attól kezdve a napjainkban is tartó – csökkenés kezdődött. A 2011. évi census során összeírt népességszám több mint 46 ezer fővel elmaradt a csúcsponti létszámtól, amelyből 21 ezer fős fogyatkozás a legutóbbi két összeírás közötti időszakra esett. A népességfogyás döntő részben a természetes népmozgalomból eredt. A tíz év alatt 17,6 ezer fővel többen haltak meg, mint amennyien születtek, amihez 3,4 ezer fős vándorlási veszteség járult. Az utóbbi tíz év 5,2%-ot kitevő mérséklődése erőteljesebb volt az országosnál (2,6%).

A kedvezőtlen demográfiai folyamatok 2012-ben is tovább folytatódtak. Abban az évben 3762 fővel csökkent a lélekszám, ami több mint felerészből a természetes fogyásból adódott, emellett a nagyobb mértékű belföldi és a kisebb hányadot képviselő külföldi vándorlási egyenleg is negatív volt. A születések és halálozások egyenlege 2013-ban veszteséget mutatott, ebből fakadóan további kétezer fővel apadt a megye népessége.

Az országoshoz hasonlóan Baranya megyében is egyre kedvezőtlenebbé válik a lakosság **korösszetétele**. Ez összefüggésben van mind az átlagos életkor növekedésével, mind pedig azzal, hogy egyre kevesebb gyermek születik, ami miatt egyre jelentősebb a természetes népmozgalomból adódó veszteség. 2013 januárjában a megyében élők 14%-a volt gyermekkorú, 68%-a felnőtt korú (15–64 éves), és közel 18% tartozott – 65. életévét betöltve – az időskorúak közé. A megyei népesség korösszetétele némileg kedvezőtlenebb az országosnál, ami a rosszabb öregedési indexben is megmutatkozik. Száz gyermekkorúra Baranya megyében 127 időskorú jutott, míg országosan 119. Leginkább az időskorúak magasabb aránya miatt a megyeszékhelyen még rosszabb a korstruktúra, száz gyermekkorúra csaknem 145 időskorú személy jutott.

A népesség **képzettségi szintje** folyamatosan növekszik. Ez összefügg azzal a generációs váltással, amely során a még alacsony iskolázottságú időskorúak helyébe már képzettebbek lépnek, továbbá a társadalom és a gazdaság munkaerőigénye egyre inkább a magasabb képzettségűek irányába tolódik el. A legutóbbi összeírás idején Baranya megyében a 15 éves és annál idősebb népesség 95%-a rendelkezett legalább az általános iskola 8. osztályának megfelelő szinttel, ami hat százalékponttal magasabb hányad volt, mint tíz évvel előbb. Legnagyobb mértékben a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya nőtt: a legalább érettségivel rendelkezők 45%-os részesedése a 18. életévüket betöltött népességen belül tíz százalékponttal volt nagyobb a 2001. évinél. Felsőfokú végzettséget igazoló oklevelet a legalább 25 éves népesség 17%-a birtokolt az előző census 11%-ával szemben. Összességében 2011-ben a hét éves és idősebb népesség 14%-a rendelkezett felsőfokú oklevéllel, 26%-a érettségivel, 21%-a érettségi nélküli középfokú szakmai végzettséggel, miközben tíz évvel korábban ugyanez az arány az előbbi sorrendben közel 9, 21 és 18% volt. A felsőfokú végzettségűek aránya 1,8, az érettségivel rendelkezőké 1,3 százalékponttal alacsonyabb volt az országos átlagnál, de a 19 megye átlagánál a felsőfokú végzettséggel rendelkezők nagyobb arányban voltak jelen.

Baranya a Pécssett működő két helyi és egy kihelyezett felsőoktatási intézmény 11 karával az ország egyik jelentős **felsőoktatási központja**. A nappali képzésben részt vevő hallgatók száma az országos 6,6%-át tette ki, a fővároson kívüli képzőhelyi létszámának pedig közel 14%-a kötődött a baranyai megyeszékhelyhez.

Az **első magyarországi egyetem** 1367-ben Pécssett alakult meg, ahol már akkor igazi egyetemvárosi légkör alakult ki. Az alapításra vonatkozó oklevelet I. (Nagy) Lajos magyar király kérésére V. Orbán pápa adta ki.

A pápai alapító okiratban foglaltak alapján az egyetem a teológia kivételével kapta meg az oktatási jogosultságot. A bulla a jogtudományi fakultás létesítését külön is kiemelte, valamint engedélyezte a magiszteri és a doktori fokozat adományozását. Az oktatás szintjét mutatja, hogy a Pécssett végzett magyar diákok később Európa számos egyetemén töltöttek be oktatói vagy vezetői pozíciót.

Az egyetem későbbi történetében sok a bizonytalanság, de egyes források a pécsi püspökvárban, a székesegyház mellett egy szinte diáknegyednek tekinthető épületet említenek. A régészeti feltárás 1967-ben kezdődött, akkor kerültek elő a székesegyház mögött az egyetem várfalhoz tapadó román kori falmaradványai,

3. kép A restaurált középkori pécsi egyetem védőépülete

Fényképezte: Pécsi Attila

oszlop- és szobortöredékek, gótikus és reneszánsz emlékek, faragványok. Az épület rekonstrukciója során a tantermek fölé védőépületet emeltek, amely a későbbiekben kiállítások számára is helyszínt biztosít.

A megye **munkaerő-piaci** jelzőszámai az utóbbi néhány évben, de különösen 2013-ban pozitív irányba mozdultak el. A KSH munkaerő-felmérése alapján a 15–64 éves népességből 2013-ban 147,5 ezren voltak foglalkoztatottak és 17,1 ezren munkanélküliek. A munkanélküliek gazdaságilag aktív népesség belüli aránya 10,4%-ot tett ki, ami hasonló az országos rátához. Az aktivitási és a foglalkoztatási ráta (a gazdaságilag aktívak illetve a foglalkoztatottak aránya a 15–64 éves népességen belül) azonban elmaradt az országostól és az ország megyéinek átlagától is. Baranya mindhárom említett foglalkoztatási jelzőszám alapján a középtájon (a 8–9. hely valamelyikén) foglalt helyet a megyék rangsorában.

1. tábla A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitásának alakulása

	(%)					
Mutató	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Aktivitási arány	56,6	60,0	62,2	60,5	61,3	62,8
Foglalkoztatási ráta	52,6	52,9	54,0	51,7	52,2	56,3
Munkanélküliségi ráta	7,0	11,7	13,1	14,6	14,8	10,4

A munkanélküliség kedvező változása a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adataiban is megmutatkozott. A **nyilvántartott álláskeresők** száma a 2013. decemberi zárónapon közel 18 ezer fő volt, számuk egy év alatt 37%-kal kevesebb lett. Közülük több mint hatezer fő (34%) tartósan nem talált állást, ami 2,7 százalékponttal magasabb hányad, mint országosan.

Kedvezőtlenebbek az országosnál a **lakossági jövedelmek** mutatószámai. Ezer állandó lakosra 2012-ben 415 adófizető jutott, ami az ország megyéi közül a 4. legkedvezőtlenebb volt. Ennél kevesebben csak Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében fizettek személyijövedelem-adót népeségarányosan. Az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alap összege 1 millió 646 ezer forintot tett ki, ami az országos átlagnál 12%-kal volt alacsonyabb.

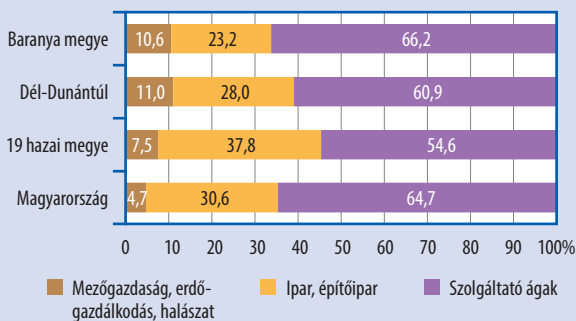
Gazdaság

Gazdasági teljesítőképessége alapján Baranya megye Magyarország kevésbé fejlett térségei közé tartozik. A **bruttó hazai termék (GDP)** országos teljesítményéből a megye, 2012. előzetes adatai szerint 709 milliárd forinttal, 2,5%-kal részesedett. Egy lakosra jutó – 1871 ezer forintot kitevő – teljesítménye az országos átlag kétharmadát, a 19 megye átlagának a 88%-át tette ki, amellyel a főváros és a megyék országos rangsorában a 13. helyet foglalta el. A régió megyéi közül az országos rangsorban Tolna (a 8.) Baranya előtt, Somogy (a 16.) mögötte állt.

A bruttó hozzáadott érték **ágazati szerkezetében** az árutertermelő ágak közül az országosnál lényegesen nagyobb az agrárium szerepe. Ellenben az ipar alacsonyabb arányú, azon belül különösen a feldolgozóipar hátránya tetemes. Az ipari hozzájárulás az adott térség hozzáadott értékéhez a főváros és Somogy megye után a legalacsonyabb hányadú. A szolgáltató szektor általában az országoshoz hasonló, de a legfrissebb adatok alapján valamelyest magasabb hányadot képviselt.

A **vállalkozások** sűrűsége jelenleg elmarad az országos átlagtól, és némileg az ország megyéinek átlagától is. A megye ezer lakosára 2013 végén 153 vállalkozás jutott, miközben országosan 171, a nagy vállalkozássűrűségű főváros nélkül számítva 159. A gazdaság stabilitásának megteremtését azonban nehezíti, hogy a vállalkozások között kevés a közép- és nagy létszámot tartósan foglalkoztató, és a kisvállalkozói kör egy része sem tudja hosszú távon a biztonságos működést biztosítani. A hazai tőke szükös-

1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2012⁺

⁺ Előzetes adat.

sége mellett alacsony Baranya megye külföldi tőkebefektetést vonzó képessége, a tőkeösszeg 2011. évi jelentős növekedése ellenére is. Az országban működő külföldi érdekeltségű vállalkozások 1,8%-a volt Baranya megyei székhelyű, az ezekhez tartozó tőke összege nem érte el az országos egy százalékát. A külföldi tőke egy lakosra jutó összege mindössze egyötöde, az egy külföldi érdekeltségű vállalkozásra jutó érték 44%-a volt az országos átlagnak.

E hátrányok megmutatkoznak a viszonylag alacsony **ipari teljesítményekben** is. A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások megyében működő ipartelepei a 2013. év előzetes adatai alapján a hasonló méretű gazdálkodói kör országos ipari termelésének 1,3%-át adták. Az ipari termelés 841 ezer forintnyi egy lakosra jutó értéke mindössze a 35%-a volt az országos átlagnak, amivel az országos megerangsor végére szorult. A térségben jelenleg kevés a jó piaci háttérrel, modern technológiával működő, magas hozzáadott-értéket termelő, jelentős létszám foglalkoztatásában tartósan részt vállaló szervezet. A hagyományos iparágak, mint a korábban nagy hírnévnek örvendő porcelángyártás vagy a kesztyűgyártás hosszú távú fennmaradásának kilátásai folyamatosan változnak. Kiegyensúlyozott teljesítményű, fejlődni képes szervezetek – ha nem túl nagy számban is – leginkább a gépgyártásban, az élelmiszer- és dohánygyártásban, a fa- és az építőanyag-iparban, valamint az energiaiparban fordulnak elő.

A megyében székhellyel rendelkező **építőipari** vállalkozások termelése 2013-ban – több év csökkenés után, az országoshoz hasonló mértékben – növekedett. Az éves országos teljesítmény 2,2%-a egy lakosra vetítve 75 ezer forintot jelent, ami 58%-a az országosnak.

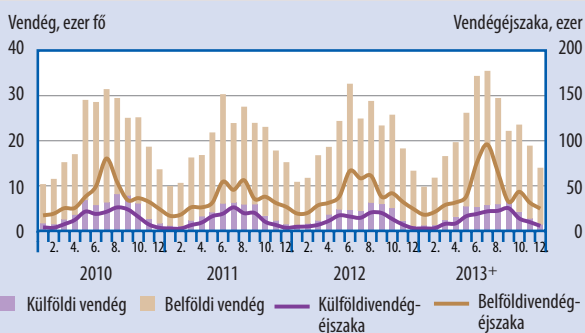
Baranya megye gabonatermesztése, állattenyésztése és borkultúrája alapján hagyományosan az ország egyik fontos **mezőgazdasági** körzetének számít. Adottságait a széles termékskálához kiválóan megfelelő természetföldrajzi helyzet és a jó minőségű földek alapozzák meg. Nagyok azonban a minőségbeli különbségek az egyes tájörzetek között, 11 aranykorona-érték alatt, de 30 felett is található termőterületek. Zöldség- és gyümölcs-termesztésre területei kevésbé alkalmasak. A bruttó hozzáadott érték 2012. évi országos teljesítményéhez Baranya lényegesen magasabb hányaddal járult hozzá (5,6%), mint a megye összes gazdasági ága átlagosan (2,5%). A mezőgazdaság által megtermelt hozzáadott érték egy lakosra jutó összege az országos átlag felett alakult, az ország megyéi között ez a hetedik helyhez volt elegendő. Legkiterjedtebb területen a kukoricát és a búzát termesztik, de az ipari növények közül a napraforgó, a szójabab és a repce is jelentős mértékű a vetésszerkezetben. A fontosabb **növényi termékek** közül a gabonafélék 2013. évi országos termésmennyiségének 6,7%-át a megyében takarították be. Baranya a búza és a kukorica termésmennyisége alapján is a hatodik legjelentősebb megyének számított. A hektáronkénti termésátlag alapján a legjobb között volt az országban, búzából a két másik régióbeli megye között elhelyezkedve a második, kukoricából a negyedik legjobb átlagot produkálta. A repcemag, az árpa, valamint a cukorrépa termésmennyisége alapján is az ötödik-hatodik helyen állt a megyék között, az előbbi két terménynél a hektáronkénti átlagtermés a 3. legmagasabb volt. Bár a megyén belül jelentősnek számít a napraforgómag- és a szójatermelés, ez az országon belül kisebb súlyt képvisel az előbbieknél, de a hektáronkénti átlagtermés magasabb volt az ország átlagánál. A megyében található az ország szőlő- és erdőterületének öt-hat százalék közötti hányada. Az **állattenyésztésben** Baranya korábban a hazai szarvasmarhatartás egyik fontos térségének számított, de az elmúlt két évtizedben már sokkal inkább a sertésenyésztés vált meghatározóvá. A 2013. decemberében számba vett 29 ezres szarvasmarha- és a 278 ezres sertéslétszám közül az utóbbi az országos állomány 9,5%-a. Ez a harmadik legjelentősebb hányad volt a megyék között.

Baranyában található hazánk tíz nemzeti parkja közül a Duna-Dráva Nemzeti Park központja, amely **természetvédelmi** tevékenysége mellett turisztikai kínálatával és környezeti nevelési programjaival is nyit a gyermekek és a felnőttek irányába. **Szőlészet** a megyében található két **borvidéken** folyik. A Pécsi elaprózottabb parcellákat foglal magában, bár kiterjed a megye keleti és délkeleti részén egészen Mohácsig, nyugati irányban pedig Sziget-

vár térségéig. Kiváló minőségű fehér- és vörösborok széles skálája kötődik ide. Közöttük is egyedinek számít a cirfandli, amelyek kimondottan a pécsi térség jellegzetes bora. A Villányi borvidék hazánk legdélebbi és egyben legnaposabb, legmelegebb borvidéke. A tájegységben található villányi körzetre inkább a markáns vörösborok, a siklósira a fehérborok előállítása jellemzőbb.

Baranya megye a **turizmus** szempontjából szerteágazó lehetőségeket kínál. A gazdag történelmi örökségen túl a térségben található hegységek, folyók, a gyógy- és termásvizekre épült fürdőhelyek, mesterséges tavak, a két borvidéket is magába foglaló Mecsek és Villány kiemelt üdülőkörzet változatos turisztikai élményeket biztosít. A vendégfogadás szálláskínálatát 2013-ban 152 **kereskedelmi szálláshelyi** egység 12 ezret meghaladó férőhellyel teremtette meg, amiből közel 4700 volt szállodai. Az országosan rendelkezésre álló összes férőhelynek ez a 3,7, a Budapest nélkül számítottak 4,4%-át jelentette. Mivel a turisztikai kereslet az országon belül a főváros és a Balaton-part iránt a legélénkebb, a vendégforgalomból kisebb mértékben részesedik a megye. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának (a vendégszámot és az általuk itt töltött éjszakát is beleértve) 3% körüli hányada realizálódott a baranyai szálláshelyeken. A külföldieknek előbbinél kisebb, 1% körüli részaránya látogatott a térségbe. A kereskedelmi szálláshelyek ezer lakosra jutó vendégforgalma alapján a megye a középmezőnyben helyezkedik el. Előkelőbb helyen a belföldi vendégforgalom fajlagos mutatószáma alapján állt, mind a vendégszám, mind a vendégéjszakák száma alapján a 6. volt, a külföldi vendégforgalom fajlagos mutatószámai alapján valamelyest hátrébb sorolódott.

2. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma havonként, 2010–2013⁺

⁺ Előzetes adat.

Egyéb szálláshelyi kategóriába sorolva további tízezer szálláshelyi férőhely állt az inkább falusi környezetet szerető és igénylő vendégkör rendelkezésére. E szálláshelyek vendégforgalma szerényebb a kereskedelmi szálláshelyekéhez képest, annak mintegy egynegyedét-egyötödét jelenti.

Kiemelt értékünk

PÉCS

„Messze messze sík terül, hol a káplár sort hív,
messze fontos négy torony, minaret és boltív;
messze füstölő Mecsek zöld teteje újít,
szemnek nyújtva legalább üde koszorút”

Babits Mihály:

Emléksorok egy régi pécsi uszodáról

Pécs történelme a római kor idejére nyúlik vissza. A mai Pécs területén elhelyezkedő Sopianae városát a rómaiak alapították. Kulturális élete e régmúlttól kezdődően napjainkig ránk maradt értékekre, történelmi emlékekre, valamint – akárcsak a megyében – a városban is sokszínű nemzetiségi hagyományokra épül.

A település a 4. századra tartományi székhellyé és a korai kereszténység egyik jelentős központjává vált. A belváros észak-nyugati részén, a székesegyház közelében található Pécs város római kori elődje, Sopianae ókeresztény temetője. A **4. századi ókeresztény sírépítményeket** magába foglaló műemlékegyüttest az UNESCO Világörökségi Bizottsága 2000-ben vette fel a **világörökségi** listára. A feltárt leletegyüttes a Római Birodalom északi és nyugati provinciáinak kora-keresztény temetkezési építészetét és művészetét mutatja be, amely mint kultúrtörténeti emlék a magyarországi világörökségi helyszínek közül egyedülállóan jegyzett. Az ókeresztény temetőből fennmaradt jelentős számú sírépítmény, kápolna, sírkamra, épített sírok, mauzóleumok egysége annak nagysága és gazdagsága tekintetében a legjelentősebb az Olaszországon kívüli nekropoliszok emlékanyagában. A sírkamrák falán ókeresztény szimbólumok (Krisztus monogram, galamb, korsó), valamint bibliai jelenetek (Péter és Pál apostolok, Mária és a gyermek Jézus stb.) találhatóak. Az építmények építészeti megjelenítése egyedi, bibliai gyökerekből táplálkozó falfestészete a kereszténység egyik legkorábbi időszakából származik. Jelentős részük a Cella Septichora Látogatóközpontban tekinthető meg.

A város püspökségét 1009-ben I. (Szent) István alapította. A **Pécsi Székesegyház** és az azt körülölelő tér történelme az évszázadok során összeforrt Pécs város történelmével és a város egyik jelentős jelképévé vált. A magyarországi püspökségek főtemplomai közül egyedül a négytornyú pécsi Szent Péter és Pál bazilika őrizte meg középkori formáját. Eredete az ismeretlenség homályába vész. Egyesek szerint egy ókeresztény bazilika állt a helyén, majd I. (Szent) István itt jelölte ki a püspökség székhelyét. A középkori krónikák szerint István király utóda, Orseolo Péter kezdte el építtetni a templomot. Más forrásokból csak annyi vehető biztosra, hogy a 11. század elején már állt itt temploma a pécsi püspökségnek, és egy 1064-ben bekövetkezett tűzvészt követő időszakban, I. (Szent) László király uralkodásának első éveiben kezdődhetett el a mai székesegyház elődjének építése. A többszöri átépítés következtében több évszázad stílusjegyeit hordozza magán. Történelmi és művészettörténeti jelentőségét II. (Szent) János Pál pápa a **basilica minor** kitüntető cím adományozásával ismerte el 1991-ben.

A középkori Pécs kulturális és művészeti életét Janus Pannonius költő, pécsi püspök tovább erősítette. Az azt követő 150 éves török hódoltság idejéből is gazdag építészeti emlékek maradtak fenn. Közülük a méreteiben és látványában is kiemelkedő a város főterén álló **Gázi Kászim pasa dzsámija**, amely a magyarországi török-izlám építészet legmonumentálisabb alkotása. Európa legészakibb épségben maradt dzsámiját a késő középkori Szent Bertalan-templom helyén építették fel, ma **Belvárosi templom** néven római katolikus templomként funkcionál. Az épület Pécs egyik jelképe. E korszakot idézi továbbá a Jakováli Hasszán-

4. kép Pécsi Bazilika előtérben Kígyós Sándor Balett címet viselő alkotásával

Fényképezte: Pécsi Attila

dzsámi a mellette álló minarettel, amely mohamedán imaház és múzeum. Idrisz Baba türbéje egy szent életű gyógyító sírját őrzi, Memi pasa fürdőjének feltárt és restaurált maradványai pedig utalnak arra, hogy a mellette álló Ferences rendi templomot abban az időben dzsámiként használták.

Pécsnek 1780-ban Mária Terézia szabad királyi címet adományozott, amelyet követően a gazdasági fejlődés megélénkült. Klimó György püspök tevékenysége nyomán kulturális téren indult fejlődésnek a város. A haladó gondolkodású főpap könyvtárat alapított, azt nyilvánossá tette, nyomdát, papírgyárat hozott létre, és megteremtette az alapját a kulturális felemelkedésnek.

Pécsnek nemcsak a múltja jelentős, napjainkban is az ország szellemi és kulturális életének egyik központja. Képzőművészeti, kulturális értékeit számos **múzeumi** gyűjtemény mutatja be. A 2012-ben látogatható 89 kiállítást több mint 188 ezer fő tekintette meg, ezer lakosra jutó számuk (1265) legmagasabb volt a százezer főnél nagyobb városok között. A Mecseki Bányászati Múzeum kiállításai megidézik a Mecsek-hegység feketeköszén bányászatának időszakát. A Zsolnay-múzeum Pécs egyik legrégebbi, írott forrásokban már 1324-ben említett épületében található. A kiállítás a Zsolnay építészeti kerámia fejlődését mutatja be a historizáló díszítményektől a nagyszabású egyedi munkákig. A múzeumban Zsolnay-émlékszoba is található. A legismertebbek közé tartozik a Csontváry Kosztka Tivadar és a Victor Vasarely műveit bemutató múzeum is. Önálló kiállító teret kapott Schaár Erzsébet Utca című alkotása. Állandó képzőművészeti gyűjtemény mutatja be továbbá Martyn Ferenc

5. kép Pécs főtere a dzsámival

Fényképezte: Pécsi Attila

6. kép A „Múzeumok utcája”-nak is nevezett Káptalan utca

Fényképezte: Pécsi Attila

művészetét, a nemzetközi gyűjtemény pedig olyan világhírű magyar származású művészek adományaiból összeállított művekből áll, mint Victor Vasarely, Amerigo Tot, Nemes Endre, Pierre Székely, Zlatko Prica vagy Bán Béla. A térség múltjának és jelenének dokumentálását és megismertetését a várostörténeti, a néprajzi, a régészeti és természettudományi múzeum, továbbá a reneszánsz kőtár kiállításai és magángalériák teszik teljessé. Az ideiglenes kiállítások közül idén a Leonardo, a reneszánsz zseni címmel megrendezett országosan is rendkívülinek minősülő tárlat tarthat számot a legnagyobb érdeklődésre. A kiállítás Da Vinci találmányai alapján készült pontos, korhű modellek, rajzok, kéziratok és multimédiás eszközök segítségével ismerteti meg a közönséggel a világhírű olasz polihisztor alkotót, a művészt, a feltalálót, a tudóst. A kiállítás ideje alatt Pécs főterén tekinthető meg a Leonardo Da Vinci által megrajzolt Kolosszus, a gigantikus méretű ló szobra.

Pécs több magyar **színháza** közül legrégebben a Pécsi Nemzeti Színházat alapították. A prózai előadások mellett (operatagozata lévén) operák és más zenés darabok, a Pécsi Balett társulatának köszönhetően táncművészeti előadások sora valósulhat itt meg. A felnőtt közönség mellett a fiatalabb generációk igényeit is kiszolgálja változatos programkínálatával. Nyaranta szabadtéri előadások színesítik a turistaszezon időszakát. Pécs a házigazdája az évenként igazi fesztiválhangulatban megrendezett Pécsi Országos Színházi Találkozóznak (POSZT), amely a magyar színházi szakma talán legfontosabb eseménye. A fesztivál versenyprogramjai között nem csak hazai, hanem a határon túli magyar

színházak előadásai is részt vesznek. Idén 14. alkalommal rendezték meg. A versenyprogramokon kívül is rangos színházi és zenei események, koncertek széles palettája kerül a színpadokra az úgynevezett OFF-programok keretein belül. A színházi találkozó időszakát végig kísérik szakmai beszélgetések, felolvasóestek, kiállítások, közelebb engedve az előadóművészekhez is a színházszerető közönséget.

Pécs színházi kínálatát változatos programokkal egészíti ki az ugyancsak nagy múltra visszatekintő Pécsi Harmadik Színház, valamint a Janus Egyetemi Színház (JESZ). Az erős délszláv kötődés eredményeként horvát színház is működik a településen. A Pécsi Horvát Színház a színházművészetben, a képzőművészetben és az irodalom terén is szerves részévé vált a városnak, jelentősége megmutatkozik a horvát nyelv és kultúra ápolásában és bemutatásában. Nagy múltra tekint vissza a Bóbita Bábszínház, amely 2011-től a Zsolnay Kulturális Negyedben, megújult környezetben, a bábelőadások mellett bábmúzeummal és időszakos kiállításokkal is várja közönségét.

A pécsi színházakban 2012-ben közel 1100 előadást tekinthetett meg a közönség, amely több volt, mint a legalább százezer fő lakost számláló további hat vidéki nagyváros bármelyikében. A színházi előadásokat csaknem 172 ezer látogató tekintette meg. Mind az előadások száma, mind a látogatók száma lényegesen magasabb volt, mint az azt megelőző néhány évben. A színházi látogatások ezer lakosra jutó száma a nevezett nagyvárosok közül a kecskemétiől némileg elmaradt, a győrihez és a miskolcihoz nagyjából hasonlóan alakult.

2. tábla A kultúra néhány mutatószáma a százezer főnél népesebb vidéki városokban, 2012

Város	Múzeumi kiállítás	Színházi előadás	Kulturális rendezvény	Múzeumi	Színházi	Kulturális rendezvény
	tízezer lakosra			látogató ezer lakosra		
Pécs	6,0	73,0	24,8	1 265	1 153	4 113
Debrecen	1,7	40,2	4,5	312	647	1 238
Győr	6,1	46,4	22,0	471	1 113	2 879
Kecskemét	7,2	63,2	16,6	649	1 245	4 169
Nyíregyháza	6,2	36,0	6,6	826	986	4 985
Miskolc	5,7	46,7	18,3	589	1 131	2 788
Szeged	3,6	41,3	27,7	643	740	1 224

7. kép Modern Magyar Képtár, a Leonardo Da Vinci kiállítás egyik helyszíne

Fényképezte: Pécsi Attila

Pécs kulturális életében és annak strukturális alapjaiban jelentős változást hozott, hogy 2010-ben Essen és Isztambul társaságában Európa Kulturális Fővárosa (EKF) lehetett. A döntően európai uniós forrásokból finanszírozott fejlesztések legfőbb iránya a kultúra volt, amelynek kapcsán számos, a kultúra szolgálatába állított impozáns épület építése és felújítása valósulhatott meg. A **Múzeumok utcája** megújítása kapcsán több múzeumi kiállítótér és környezete kapott új köntöst, illetve bővült a kiállítási helyszínekként használható épületek köre.

A ma már **Kodály Központ** néven ismert multifunkcionális hangversenyterem és konferenciaközpont által Pécs Magyarország egyik legjobb akusztikájú, csaknem ezer fő befogadóképességű hangversenytermével gazdagodott. Az épületben konferenciaterem és zenekari próbaterem is helyet kapott. Így méltó próba- és koncertteremhez jutott az immár több mint 200 év óta fennálló, világot járt és Budapesten is rendszeresen koncertező Pannon Filharmonikusok. Megnyitása óta rendszeresen a neves előadóművészek, vendégzenekarok együttesek fellépései is.

Az EKF-beruházások új integrált könyvtári létesítménye lett a **Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont**. Itt a város és a Pécsi Tudományegyetem közös tulajdonában új otthont kapott a korábbi városi és megyei könyvtár, az egyetem központi könyvtára, valamint a jogi és közgazdasági szakkönyvtár. Az intézmény minden korosztály számára biztosítja a kapcsolódási, művelődési és tanulási lehetőséget, emellett konferenciateremmel és az egyetem által használható tanteremmel

is rendelkezik. Az épület különleges, impozáns része az egyedi tervezésű Zsolnay-porcelán burkolattal díszített Kaptár, amely az épület univerzumot jelképező spirituális központja, de zsongó méhkásra is emlékeztet.

8. kép Kodály Központ

Fényképezte: Pécsi Attila

„A Pannon Filharmonikusok új otthona egy olyan Stradivarihoz hasonlítható, amelyen mindenki játszhat, és amely mostantól hozzátartozik a világ kulturális életéhez.”

„A Kodály Központ egy építészeti Stradivari.”

Maxim Vengerov, hegedűművész

Különleges hangulatú, esztétikailag és funkcionálisan is rendkívül gazdag kulturális teret eredményezett a **Zsolnay Kulturális Negyed** létrehozása. A méretében már korábban összezsugorodó Zsolnay-üzem területének és kihasználatlan gyárépület-együttesének rehabilitációja, revitalizációja új távlatokat nyitott a hasznosítást illetően. A nagy múltú Zsolnay Porcelánmanufaktúra megmaradt üzletrészeit egy helyre költöztették, a megüresedett épületeket átépítették, felújították, szükség esetén lebontották. Megszépült a gyár – a műemlékszobrok sokaságát tartalmazó – parkja is. A komplexum tematikusan négy részre tagolható:

- a Míves-negyedet a Zsolnay családdal összefüggő kiállítások, a Zsolnay Mauzóleum, az alkotó- és inkubátorház, valamint a képzőművész-utcasor alkotja;

- az Alkotó-negyed ad helyet a kulturális intézményeknek, vendéglátóhelyeknek és fesztiváltereknek;
- a Gyermek- és Családi-negyedhez a nagy népszerűségnek örvendő Planetárium és a Bóbita Bábszínház, valamint galériáknak, vendégtárlatoknak helyet biztosító terek sorolhatók;
- az Egyetemi negyedben a Pécsi Tudományegyetem néhány részlege talált otthont – itt működik a Művészeti Kar, a Bölcsészettudományi Kar Kommunikációs és Médiatudományi, valamint Szociológia tanszéke, továbbá a Janus Egyetemi Színpad.

9. kép Zsolnay kiállítási termékek a Gyugyi gyűjteményből

Fényképezte: Pécsi Attila

Ez év májusa óta a Zsolnay Kulturális Negyed is a **hungarikum cím birtokosa**, amivel az egyedülálló komplexitást, a kimagasló építészeti és ipartörténeti jelentőséget ismerte el a Hungarikum Bizottság.

A fejlesztések által jelentősen kitágult az a már korábban is sokszínű kulturális tér, amelyet betöltve az év minden időszakában rendezvények és fesztiválok, zenei és művészeti események sora teszi nyüzsgővé, élővé, hangulatossá és élhetővé a várost. A sokoldalú stílust felsorakoztató programkínálathoz a kovászt, a lendületet és a szervezőerőt a rendkívül gazdag hagyományokat ápoló helyi közösségek teremtik meg.

Források:

www.pecsorokseg.hu
pecs.varosom.hu
www.pecsimuzeumok.hu
www.zsn.hu/
www.kodalykozpont.hu/
www.pecsipuspokseg.hu
hu.wikipedia.org

Tarján M. Tamás: 1367. szeptember 1. A pécsi egyetem alapítása, *Rubicon*:
http://www.rubicon.hu/magyar/nyomtathato_verzio/1367_szeptember_1_a_pecsi_egyetem_alapitasa/

Bezerédy Győző: *Pécs – Történelmi séta*, Corvina Kiadó, 2008

Baranya megyei Területfejlesztési Konceptió, Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal, 2013. január 31.

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Pécsi főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Dr. Horváth József

Felelős szerkesztő:
Berettyánné Halas Judit

Szerzők:
Dr. Berkéné Molnár Andrea, Horváthné Takács Ibolya,
Kesztyüs Márk, Laták Marianna, Németh Tibor,
Nyakacska Mária, Slézia Rita

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.085